

Araştırma / Original article**Anne-Babaların Çocukların Duyguları Hakkındaki İnanışları
Ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması****Şükran KILIÇ,¹ Hatice KUMANDAŞ²****ÖZ**

Amaç: Bu çalışmada, anne-baba duygu sosyalleşmesinin önemli bir parçası ve çocuk ruh sağlığı ile yakından ilişkili olan Anne-Babaların Çocukların Duyguları Hakkındaki İnanışları Ölçeğinin (ABÇDİÖ) psikometrik özelliklerinin Türk anne-babaları için incelenmesi ve cinsiyete göre ölçme değişmezliğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Bu çalışmaya Aksaray il merkezinden 4-10 yaşları arasında çocuğu olan 350 anne ve 350 baba katılmıştır. Likert tipi bir ölçek olan ABÇDİÖ 33 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması için çeviri ve tekrar çeviri süreci tamamlanmış; kapsam, anlamsal ve kavramsal eşdeğerlik için uzman görüşüne sunulmuştur. Ölçme aracının güvenilirliğini değerlendirmek ve yapı geçerliğini incelemek için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılmıştır. Anne-babanın cinsiyetine dayalı ölçme değişmezliği yapısal, metrik ve skalar değişmezliği hesaplanarak analiz edilmiş; iç tutarlılık katsayıları (Cronbach alfa), test-tekrar test değerleri ve madde toplam korelasyonları kullanılmıştır. **Sonuçlar:** Araştırmada ölçme aracından elde edilen verilerin geçerliliğine doğrulayıcı faktör analizi sonuçları incelenerek bakılmıştır. Analiz sonucunda ölçeğin yedi faktörlü yapısının doğrulandığı ve model veri uyumunun kabul edilebilir değerler içerisinde olduğu bulunmuştur. İç tutarlılık katsayıları, test-tekrar test değerleri ve madde toplam korelasyonları incelenmiş ve ABÇDİÖ'nün güvenilir bir ölçme aracı olduğu ortaya konulmuştur. Cinsiyete göre ölçme değişmezliği testi için aşamalı olarak elde edilen modellerde uyum indekslerin (ki-kare, RMSEA, SRMR, CFI, TLI) kabul edilebilir aralıkta olup olmadığı incelenmiştir. Analiz sonuçları incelendiğinde iki farklı cinsiyet düzeyi için yapısal, metrik ve skalar değişmezliğin sağlandığı görülmüştür **Tartışma:** Ölçek anne-babaların çocukların olumlu ve olumsuz duygularını değerlendirmek için kullanılabileceği gibi, klinik, gelişimsel ve aile sistemlerini araştıran araştırmalarda da kullanılabilir. (*Anadolu Psikiyatri Derg* 2017; 18(2):169-178)

Anahtar sözcükler: Anne-Babaların Çocukların Duyguları Hakkındaki İnanışları Ölçeği, doğrulayıcı faktör analizi, geçerlilik, güvenilirlik

**Turkish Validation of the Parents' Beliefs
about Children's Emotions Questionnaire****ABSTRACT**

Objective: The present study is aimed to examine psychometrical properties of the Parents' Beliefs about Children's Emotions Questionnaire (PBACE) which is an important part of parental emotion socialization and closely related to children mental health, for Turkish parents and to detect measurement invariance according to parent gender. **Methods:** Three hundred and fifty mothers and 350 fathers who have children between the age of 4-10 participated in this study in Aksaray province. The PBACE is a Likert type scale and consisting of 33 items. For its Turkish adaptation, translation and back-translation were completed, and then submitted to experts for content, semantic and conceptual equivalence. Confirmatory Factor Analysis (CFA) was performed for examining construct validity. Parents of gender-based measurement invariance structure were analyzed by calculating the configural, metric and scalar invariance. An evaluation of the reliability of the scale was made using, internal consistency

¹ Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi ABD, Aksaray

² Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ölçme ve Değerlendirme ABD, Artvin

Yazışma adresi / Correspondence address:

Yrd. Doç. Dr. Aksaray Üniv., Eğitim Fak., Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, A Blok 312, Merkez Kampus, 68100, Aksaray

E-mail: kilic.sukran@gmail.com

Geliş tarihi: 26.05.2016, Kabul tarihi: 30.09.2016, doi: 10.5455/apd.230048

Anadolu Psikiyatri Derg 2017; 18(2):169-178

(Cronbach's alpha) coefficients, test-retest correlation methods and item-total correlation. **Results:** The validity of the data obtained from the measurement tool in the study were analyzed by examining the results of CFA. CFA results indicated that the questionnaire has a structure of seven factors and data model compliance was found to be within acceptable values. Internal consistency coefficients, test-retest values and item total correlations were examined and it was found that PBACE is a reliable measuring instrument. For parent gender measurement invariance fit indexes (Chi-square, RMSEA, SRMR, CF, TLI) in gradually obtained models was examined whether the range is acceptable. When examining structural analysis results for two different gender level, it was seen that metric and scalar invariance is achieved. **Discussion:** Parents can use Turkish version of PBACE for evaluating children's positive and negative emotions and parents and the questionnaire can also be used in studies examining clinical, developmental and family systems. (*Anatolian Journal of Psychiatry* 2017; 18(2):169-178)

Keywords: Parents' Beliefs about Children's Emotions Questionnaire, confirmatory factor analysis, validity, reliability

GİRİŞ

Anne-baba inanışları uzun yıllardır üzerinde tartışılan bir konudur¹ ve günümüzde araştırmacıların ilgisi anne-baba davranışlarından daha çok anne-baba inanışlarına doğru artmaktadır.²⁻³

Duygu sosyalleştirme süreçlerinde yer alan duygulara yönelik inanışların, anne-babaların çocukların duygularına yüklediği anlamı, duyguların hangi koşullarda ne şekilde gösterilmesi veya gösterilmemesi gerektiğine ilişkin düşünceleri içerdiği ve çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini iki nedenden dolayı etkilediği ileri sürülmüştür.⁴ İlk neden, anne-baba inanışlarının anne-babanın davranışlarına rehberlik yapmasıdır.⁵ İkinci neden, anne-baba inanışlarının çocukların duygusal deneyimlerini, başkalarıyla olan duygusal yaşantıları ve olayları anlaması ve değerlendirmesine ilişkin şemaları şekillendirebilmesidir.² Örneğin, çocukların duygularını kabul eden ve duygulara değer veren anne-babaların çocukların olumsuz duygularını daha fazla cesaretlendirdikleri ve daha az düşmanca tepki verdikleri,⁶ daha az görmezden geldikleri,⁷ çocuklarıyla yaşanan duygusal olayları daha çok tartıştığı,³ çocuklarının olumsuz duygularına ilişkin olumlu inanışlara sahip annelerin ise, çocukların stresli oldukları durumlarda çocuklara daha duyarlı oldukları belirlenmiştir.⁸

Anne-baba inanışlarını ölçmek, anne-babanın çocuğun üzerindeki etkisini derinlemesine anlaşılmasına izin verecektir. Baumrind⁹ anne-babalık stillerini kavramsallaştırdığı çalışmasında, anne-baba inanışlarının anne-babalığı ve anne-babalık uygulamalarını doğal olarak etkilediğini belirtmiştir. Aynı zamanda birçok çalışma anne-babanın duygular hakkındaki inanışların çocukların duygusal yeterliklerini (örneğin, duygu anlama, duygu düzenleme) ve sosyal dünyasını etkilediğini vurgulamış, anne-baba inanışları ve çocukların davranışları arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir.¹⁰ Örneğin, Dunsmore ve Karn¹¹⁻¹²

çocukların duyguları anlama becerileri ile annelerin sosyalleştirme inanışlarının ve kullandıkları duygusal dil arasındaki ilişkiyi vurgulamıştır. Ramsden ve Hubbard,¹³ çocukların olumsuz davranışlarını kabul edici inanış gösteren annelerin çocuklarının duygu düzenleme becerisinin daha fazla olduğu ve saldırganlık düzeyinin daha az olduğunu belirtmiştir.

Anne-babaların çocukların duygulara ilişkin inanışlarını ölçmeye dayalı ilk çalışmalardan biri Gottman ve arkadaşlarının çalışmasıdır. Anne-babaların çocukların duyguları ile etkileşime geçmeden önce kendi duygularıyla etkileşime geçmeleri, kendi duyguları hakkında deneyimleri, tutumları ve felsefeleri olması gerektiği belirtilmiş ve bu anne-baba üst duygu felsefesi (meta-emotion philosophy) olarak isimlendirilmiştir. Anne-baba üst duygu felsefesi, anne-babaların duygular hakkında kabul edilen ve edilmeyen inanışlarını, anne-babanın kendi duyguları ve çocukların duyguları hakkındaki farkındalığı ve deneyimleri ve çocukların duygularına rehberlik yapma olarak tanımlanmıştır.¹⁴

Anne-baba üst duygu felsefesi ile ilgili ilk özgün çalışma, anne-babaların ve çocuklarının üzüntü, korku, kızgınlık ve diğer duygularla nasıl başa çıktıklarını araştıran 45-90 dakikalık yarı yapılandırılmış bir görüşme olup anne-babaların tepkileri duyguların farkında olma, duygulara rehberlik etme gibi boyutlara ayrılmıştır. Bu boyutlar, çocukların arkadaşlık ilişkilerini, akademik becerilerini ve içselleştirilmiş davranışlarını yordamıştır.¹⁵ Bir diğer çalışmada ise, anne-babaların çocukların olumsuz duygularına yönelik inanışlarını ölçmek amacı ile geliştirilen ölçekte 'Olumsuz duygular kötüdür ve tehlikelidir.' şeklinde iki boyut yer almıştır.¹⁶ Okul öncesi dönemden orta-okul çağına kadar olan çocukların anne-babalarıyla duygularına dayalı konuşmaları ve tartışmaları, aile içinde duygunun anlatımı, çocukların duygularına yönelik anne-baba tepkilerinin yapısal geçerliliğine bakılmasının literatür açısından yararlı olacağı belirtilmiştir.^{3,6}

Nelson ve arkadaşları¹⁷ annelerin çocukların kızgınlık, korku, üzüntü gibi duygularının kabul edilmesine ilişkin inanışlarını farklı ortamlarda (örneğin, okul, aile içinde, yalnızken) incelemiş ve ayrıca anne-babaların olumsuz duygusal anlatımlara ilişkin inanışlarını ölçen bir ölçek daha geliştirmiştir. Bu ölçekler psikometrik olarak yüksek değerlere sahiptir, ancak olumsuz duygular üzerine yoğunlaşmıştır.¹⁷ Buna karşılık pozitif psikoloji yaklaşımında olumlu duygular üzerine odaklanan Fredrickson¹⁸ anne-babaların olumlu duyguları aile içinde işleyerek çocukların olumlu yaşantılarını anlatmalarını cesaretlendirebileceklerini belirtmiştir. Bu nedenle anne-babaların duygu sosyalleştirme sürecine ve anne-baba inanış sistemlerine olumlu duyguların da eklenmesi vurgulanmıştır.¹⁹

Anne-babaların çocukların olumlu ve olumsuz duygularına yönelik inanışlarına ilişkin yeni ölçeklerin Türkçeye kazandırılması ile anne-babaların çocukların duyguları hakkındaki inanışlarının değerlendirilmesi kolaylaşacaktır. Böylece çocukların gelişimsel çıktıları üzerinde önemli bir etkisi olduğu kabul edilen anne-babaların duygulara yönelik inanışları ile ilgili girişim ve önleme çalışmalarına da katkı sağlanmış olacaktır. Bu çerçevede bu çalışmanın amacı ABÇDİÖ'nün Türkçeye uyarlanmasıdır.

YÖNTEM

Araştırma grubu

Bu araştırmanın örneklemini Aksaray il merkezinde yaşayan 350 anne ve 350 baba oluşturmuştur. Annelerin yaş ortalaması 34 ± 4.73 , babaların yaş ortalaması 35 ± 10.60 'tır. Anne-babalara ilişkin diğer sosyodemografik bilgiler ve anne babaların ölçeği hangi yaş grubundaki çocuklar için doldurduğuna ilişkin bilgiler (hedef çocuğun yaşı) Tablo 1'de sunulmuştur.

Veri toplama araçları

Anne-Babaların Çocukların Duygularına Yönelik İnanışları Ölçeği (ABÇDİÖ): Halberstadt ve arkadaşları²⁰ tarafından geliştirilen ölçek, anne-babaların 4-10 yaşları arasındaki çocukların duygularına yönelik inanışlarını değerlendirmektedir.

Duyguların değerlendirilmesi: Anne-babaların çocukların duygularını değerlendirmelerinde 'Pozitifliğin Bedeli' ve 'Öfkenin Değeri' isminde iki ölçek vardır. Çocukların olumlu duygularının değerli olduğunu belirten anne-babalar, kendi olumlu duygularını daha az gösterdiklerini, çocuklarının olumlu duygularını desteklemedik-

lerini ve daha az destekleyici tepki verdiklerini belirtmiştir. Çocuklarının olumsuz duygularını (öfke gibi) daha olumsuz değerlendiren anne-babalar kendi duygularını da olumsuz bir şekilde gösterdiklerini belirtmiştir.²⁰

Pozitifliğin Bedeli Ölçeği: Erken çocukluk döneminde çocuklar sadece olumsuz duygularını nasıl yöneteceklerini öğrenmez, aynı zamanda sosyal olarak kabul edilebilir yollarla nasıl belirtebileceğini de öğrenir.²¹ Aile ortamında, özellikle annelerin çocukların olumlu duygularına olumsuz bir şekilde tepki vermesi veya geçersiz sayması, çocukların duygularını düzenlemede ve arkadaşlık ilişkilerinde güçlük yaşamalarına yol açacaktır.²² Pozitiflik Değeri Ölçeği anne-babanın duygu sosyalleştirmesinin çocukların duygu düzenleme ve dışsallaştırılmış davranış sorunu ile olan ilişkisini incelemeye yardımcı olabilir.²¹

Öfkenin Değeri Ölçeği: Çocuğun öfkesini anlama ve uygun bir şekilde belirtmesine rehberlik etme, öfkeyi düzenleme ve dışsallaştırılmış davranış sorunları ile ilişkilidir.²³ Kuramsal ve klinik araştırmalar olumsuz duyguların düzenlenemediği durumlarda çocuklarda dışsallaştırılmış davranış sorunlarının ve yıkıcı davranışların ortaya çıktığını,²⁴ bu durumda da anne-babanın olumlu bir disiplin yöntemi üretmesinin ve geliş-tirmesinin güç olduğunu vurgulamıştır.²⁵ Bu nedenle Öfkenin Değeri Ölçeği önleme temelli araştırmalar için yararlı olabilir.

İlişkilerde duygular: Anne-baba ve çocuk arasındaki duygusal ilişki başlığında yer alan 'Manipülasyon Ölçeği' ve 'Anne-Baba Bilgisi Ölçeği' duyguların rolü ile doğrudan ilişkili iki ölçektir. Çocukların duygularını başkalarını manipüle etmek için kullandıklarına inanan anne-babaların çocukların olumlu duygularına çok fazla geçerli tepki vermedikleri ve bir iletişim yolu olarak çocukların ne hissettiklerini bilmelerinin gerektiği vurgulanmıştır. Anne-babaların çocukların duyguları hakkındaki değerlendirmelerinin anne-baba çocuk ilişkisinin düzenlenmesi ve uyumunda önemli rolünün olduğu düşünülmektedir.⁵

Manipülasyon Ölçeği: Manipülasyon Ölçeği anne-babanın duygulara değer biçme eğilimini ölçmek, çocuklarına kötü davranan, empatik tepkiler vermeyen, çocukların duygusunu doğru bir şekilde tanımakta ve çocuklarla duyguları tartışmakta zorlanan anneleri araştırmak için yararlı olabilir.²¹ Çocuklarının olumsuz duygularına yönelik olarak küçümseyici ve cezalandırıcı tepkiler veren, olumsuz duyguları önemsiz bulan

anne-babaların çocukların strese girmesine ve çocuklarda düşük düzeyde baş etme becerileri ve olumsuz duygulanım gibi sosyal duygusal risklerin oluşmasına neden olabildiği belirtilmiştir.²⁶

Anne-Baba Bilgisi Ölçeği: Çocukların duygularına ilişkin anne-baba bilgisi bağlanma literatüründe²⁷ yer alan anne-baba duyarlılığı²⁸ veya çocuk yetiştirme literatüründe yer alan anne-baba iletişimi ve katılımı²⁹ gibi önemli yapılarla ilişkilendirilebilir. Araştırmalar, erken çocukluk yıllarından itibaren anne-baba ve çocuk arasındaki iletişim, bağlanma ve anne-baba bilgisi arasında sistematik bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir.³⁰⁻³¹ Anne-baba bilgisi ile ilişkilendirebilecek diğer bir yapı olan anne-baba katılımının duygusal bir süreç olduğu, bu süreçte anne-baba ve çocuk arasındaki etkileşimin çocuğun sosyal yeterliğinin gelişiminde³²⁻³³ ve davranış sorunlarının azaltılmasında önemli yararlarının olduğu³⁴ bildirilmiştir.

Çocukların yetenekleri: Çocukların duygusal yeteneklerine ilişkin anne-baba inanışları Kontrol ve Özerklik Ölçeklerini içermektedir.

Çocukların duygusal becerilerinde gelişimsel farklılık olmakla birlikte, özellikle küçük yaşta çocuklar olumsuz duygularını kontrol etmekte zorlanmaktadır ve bu durum gelişimsel davranış bozukluklarına yol açabilecek bir risk etkeni olarak değerlendirilmektedir.³⁵ Ailelerin duyguları etkili bir şekilde nasıl yönetecekleri hakkında çocuklara zengin bilgiler sağladıkları ve bu durumun çocukların duygularını düzenleme becerisini etkilediğine ilişkin kanıtlar artmaktadır.³⁶ Anne-babanın çocukların olumsuz duygularına yönelik inanışlarında çocukların kızgınlık duygusunu olumlu bir şekilde belirtmesine rehberlik etmesinin çocukların duygularını düzenleme becerilerini olumlu etkileyeceği ve dışsallaştırılmış davranış sorunlarını azaltacağı ileri sürülmüştür.³⁷ Buna karşılık çocukların duygularını kontrol ettiğine inanan anne-babalar çocukların olumsuz duygularına destekleyici olmayan tepkiler verir.²⁰ Bu ölçekler çocukların duygularla ilgili yeteneklerini ve öz kontrolleri üzerinde araştırma yapmak için yararlı olacaktır.

Değişmezlik Ölçeği: Son olarak Değişmezlik Ölçeği anne-babanın çocuğun gelişimi boyunca çocukların duygusal stillerinin hangi derecede değişmez olduğuna ilişkin inanışlarını ölçmektedir. Anne-babaların çocukların duygularının zaman içinde değişip değişmeyeceğine ve çocukların gelişimleri boyunca nasıl duygusal stiller geliştireceğine ilişkin inanışları anne-baba çocuk ilişkilerini etkilemektedir.

Anatolian Journal of Psychiatry 2017; 18(2):169-178

Ölçeğin maddeleri 'kesinlikle katılıyorum'dan (6 puan) 'kesinlikle katılmıyorum'a (1 puan) doğru sıralanan altı dereceli bir değerlendirme üzerinde işaretlenir ve ölçek 33 maddeden oluşmaktadır.

Verilerin analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmelerinde SPSS ve LISREL 8.80³⁸ paket programları kullanılmıştır. Katılımcıların sosyodemografik özelliklerinin analizinde frekans ve yüzde analizi kullanılmıştır. Yapı geçerliğinde doğrulayıcı ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi, ortaya çıkan faktör yapısını test etmek için kullanılmıştır. Dil geçerliği analizinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Güvenilirlik çalışması için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ve test-tekrar test yöntemi ile elde edilen korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Çeviri çalışması

Ölçeği geliştiren yazarlardan Türkçeye uyarlanması ile ilgili izin alındıktan sonra ölçek uyarlama çalışmanın aşamalardan biri olan anlamsal eşdeğerliğin sağlanması işlemi,³⁹ çeviri ve tekrar çeviri⁴⁰ için ölçek, iyi derecede İngilizce bilen, gelişim psikolojisi, çocuk gelişimi ve okul öncesi alanlarındaki dört akademisyen tarafından Türkçeden İngilizceye çevrilmiştir. Oluşturulan Türkçe form öncekinden farklı dört akademisyen tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Türkçe ve İngilizce çeviriler bir araya getirilerek hepsinin ortak yönleri aranmıştır. Ölçeğin Türkçe ve İngilizce formu kapsam geçerliliğinin sağlanmasına yönelik olarak anlamsal, kavramsal ve deneysel eşitlik incelemesi için en az doktora derecesine sahip beş uzman ve akademisyenden görüş alınmış ve ölçeğe son hali verilmiştir. Ölçeğin, Türkçe ve İngilizce formları ana dili Türkçe olan ve iyi düzeyde İngilizce bilen bir grup anne-baba (s=25) tarafından bir hafta ara ile doldurulmuştur. Türkçe ve İngilizce ölçekten alınan toplam puanlar arasında Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonucu ölçeğin dil eşdeğerliği 0.96 olarak hesaplanmıştır ve dil geçerliliğinin olduğu kabul edilmiştir.

Araştırmanın etik yönü

Aksaray Üniversitesi Etik Kurulu onayı ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü resmi izni alınmış ve il merkezindeki okul öncesi eğitim kurumlarında ve ilkokullarında çocukları olan anne-babalara ulaşılmıştır. Çalışmanın amacı ve içeriğini anlatan mektup, ölçek ve sosyodemografik form öğretmenler aracılığı ile anne-babalara kapalı bir zarf içinde gönderilmiştir. Çalışmaya katılmaya

Tablo 1. Anne ve babaların sosyodemografik özellikleri

Değişkenler	Anne		Baba	
	Sayı	%	Sayı	%
Annenin eğitim düzeyi				
İlkokul mezunu	97	27.7	69	19.7
Ortaokul mezunu	27	7.7	29	8.3
Lise mezunu	107	30.6	90	25.7
Üniversite mezunu	95	27.1	117	33.4
Meslek yüksekokulu mezunu	17	4.9	23	6.6
Yüksek Lisans/Doktora	7	2.0	2	0.6
Annenin mesleği				
Ev kadını	199	56.9		
Profesyonel meslek grubu (öğretmen, doktor, avukat vb.)	115	32.9		
Yarı profesyonel meslek grubu (laborant, büro yönetimi vb.)	28	8.0		
Babanın mesleği				
Çalışmıyor			3	0.9
Profesyonel meslek grubu (öğretmen, doktor vb.)			163	46.6
Yarı profesyonel meslek grubu (laborant, büro yönetimi vb.)			57	16.3
Profesyonel olmayan meslek gr. Serbest meslek (esnaf vb)			83	23.7
Emekli			39	11.1
			5	1.4
Hedef Çocuğun yaşı				
4 yaş	39	11.1		
5 yaş	58	16.6		
6 yaş	49	14.0		
7 yaş	51	14.6		
8 yaş	58	16.6		
9 yaş	48	13.7		
10 yaş	47	13.7		

gönüllü anne-babalar ölçekleri ve formu doldurup kapalı zarf ile araştırmacıya verilmek üzere ulaştırmışlardır (Tablo 1).

BULGULAR

Ölçeğin faktör yapısının belirlenmesi - Yapı geçerliliği

Doğrulamalı Faktör Analizi: Ölçeğin madde ve faktör yapısının incelenmesinde Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) uygulanmış ve DFA'nın değerlendirilmesi için path diyagramı, uyum iyiliği ölçütleri ve düzeltme önerileri göz önünde bulundurulmuştur. Verilerin, faktör analizi için uygunluğunu belirlemede Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ile Bartlett küresellik testi sonuçları yorumlanmıştır. Sonuçlar (KMO=0.63; $\chi^2=504.67$, $p=0.001$) şeklinde elde edilmiştir. $0.60 < KMO \leq 0.70$ aralığında olan KMO katsayısının zayıf olduğu kabul edilse de, Field⁴¹ KMO için alt sınırın 0.50 olmasını gerektiğini, $KMO \leq 0.50$ için veri kümesinin faktörlenemeyeceğini belirtmiştir. Bu kapsamda bu çalışmada KMO katsayısının kabul edilebilir bir örneklem büyüklüğüne sahip olduğu ve Bartlett testi sonucuna göre de verilerin normal dağılıma uygun

olduğu söylenebilir.

Hipotetik olarak doğrulanmaya çalışılan modeller için χ^2/df , RMSEA ve CFI istatistiksel uyum ölçütleri olarak kullanılmıştır. İyi bir model için χ^2/df oranı küçük bir değer alması beklenir. Bu oran 2-3 arasında ise, verinin model ile uyumunun kabul edilebilir veya iyi olduğunu gösterir.⁴² Modele ilişkin uyum iyiliği indekslerine göre χ^2/df oranı büyük örneklerde mükemmel uyum düzeyinde,⁴²⁻⁴³ 2.75 olarak bulunmuştur. RMSEA değerinin 0.05'ten küçük veya eşit olması mükemmel bir uyumu, 0.10'dan büyük olması modelin kabul edilemeyeceğini göstermektedir.⁴² Bu çalışmada RMSEA=0.049, SRMR=0.062 olarak bulunmuş ve mükemmel uyum düzeyinde olduğu görülmüştür. Karşılaştırmalı uyum indeksinde CFI, AGFI ve NNFI'nin 0-1 arasında değerler alması beklenir ve bu değer yükseldikçe uyum iyiliğinin de arttığı kabul edilmektedir.⁴² Tablo 2'de sunulan uyum indeksleri gözlenen verinin yedi boyutlu modele özgün ölçekte olduğu gibi iyi uyum gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Ölçme değişmezliği: Cinsiyet

Ölçekte anne-babanın cinsiyetine dayalı ölçme
Anadolu Psikiyatri Derg 2017; 18(2):169-178

Tablo 2. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarından elde edilen uyum iyiliği değerleri

Ölçek	χ^2	sd	χ^2/sd	p	AGFI	GFI	CFI	NNFI	SRMR	RMSEA
Pozitifliğin değeri	1.35	2	0.67	0.51	0.99	1.00	1.00	0.99	0.02	0.00
Öfkenin bedeli	49.69	9	5.52	0.00	0.95	0.98	0.94	0.92	0.05	0.08
Manipülasyon	0.01	2	0.01	0.99	1.00	1.00	1.00	1.00	0.01	0.00
Kontrol	8.82	4	2.20	0.07	0.98	0.99	0.99	0.99	0.02	0.04
Anne-baba bilgisi	0.02	1	0.02	0.88	0.89	1.00	1.00	1.00	0.01	0.00
Özerklik	44.40	14	3.17	0.00	0.96	0.98	0.96	0.95	0.04	0.05
Değişmezlik	1.72	2	0.86	0.42	0.99	1.00	1.00	1.00	0.01	0.00

Tablo 3. Ölçme değişmezliği analizi sonuçlarından elde edilen iyilik uyum değerleri ölçme değişmezliği

	χ^2	df	p	$\Delta\chi^2$	$\Delta(p)$	CFI	ΔCF	TLI	ΔTLI	SRMR	RMSEA
Pozitifliğin bedeli											
Yapısal	0.97	4	0.54	1.00	0.99	0.01	0.00				
Metrik	1.27	8	0.89	0.35	4.00	1.00	0.00	0.98	0.01	0.02	0.00
Skalar	3.46	11	0.76	2.19	0.13	0.99	0.00	0.99	0.01	0.04	0.00
Öfkenin değeri											
Yapısal	1.94	4	0.82	1.00	1.01	0.01	0.01	0.00			
Metrik	6.88	8	0.06	4.94	0.77	0.99	0.00	1.00	0.01	0.03	0.00
Skalar	10.36	11	0.06	3.48	0.00	0.99	0.00	0.99	0.01	0.04	0.00
Manipülasyon											
Yapısal	7.51	4	0.12	0.99	0.99	0.04	0.04				
Metrik	10.20	8	0.24	2.69	0.12	0.99	0.00	0.99	0.00	0.04	0.03
Skalar	10.57	11	0.57	0.37	0.33	1.00	0.01	1.00	0.01	0.04	0.00
Kontrol											
Yapısal	26.60	10	0.00	0.95	0.93	0.04	0.09				
Madde 21. serbest bırak	39.13	9	0.02	0.94	0.93	0.05	0.08				
Metrik	26.92	15	0.00	0.32	0.00	0.95	0.00	0.94	0.01	0.04	0.07
Madde 21 serbest bırak	38.89	12	0.03	0.24	0.01	0.95	0.01	0.92	0.01	0.06	0.08
Skalar	28.70	19	0.00	1.78	0.00	0.95	0.00	0.95	0.01	0.05	0.06
Madde 21 serbest bırak	44.82	18	0.04	5.93	0.01	0.96	0.01	0.93	0.01	0.05	0.06
Anne-baba bilgisi											
Yapısal	1.18	2	0.56	1.00	1.01	0.02	0.00				
Metrik	5.63	4	0.23	4.45	0.33	0.99	0.01	1.00	0.01	0.04	0.03
Skalar	8.41	6	0.18	2.78	0.05	0.96	0.03	0.99	0.01	0.06	0.04
Özerklik											
Yapısal	0.44	2	0.80	1.00	0.00	1.00	0.01	0.00			
Metrik	4.69	4	0.32	4.25	0.48	1.00	0.00	1.01	0.01	0.03	0.02
Skalar	4.81	6	0.57	0.12	0.25	1.00	0.00	1.00	0.01	0.03	0.00
Değişmezlik											
Yapısal	2.26	4	0.69	1.00	0.00	1.02	0.01	0.00			
Metrik	5.04	8	0.75	2.78	0.06	1.00	0.00	1.03	0.01	0.02	0.00
Skalar	8.7	11	0.65	3.66	0.10	1.00	0.00	1.02	0.01	0.04	0.00

değişmezliği yapısal, metrik ve skalar değişmezliği⁴⁴⁻⁴⁵ hesaplanarak analiz edilmiştir.

Ölçme değişmezliği testi için aşamalı olarak elde edilen modellerde uyum indekslerin (ki-kare, RMSEA, SRMR, CFI, TLI) kabul edilebilir ara-

lıkta olup olmadığı incelenmiştir. Modelin veri ile uyum gösterdiği durumlarda yapısal değişmezlik testlerinden elde edilen TLI ve CFI değerleri ile daha sınırlı modellerden elde edilen TLI ve CFI değerleri arasındaki farka bakılmıştır. Bu değer-

ler arasındaki farkın çok küçük olması beklenmektedir. Hesaplanan farkların $-0.01 \leq \Delta CFI \leq 0.01$ ve $-0.01 \leq \Delta TLI \leq 0.01$ aralığı içinde bulunmadığı durumlarda ilgili aşamada değişmezlik koşulunun sağlanmadığına karar verilmiştir.⁴⁶ Özgün ölçekte olduğu üzere Pozitifliğin Bedeli, Öfkenin Değeri, Manipülasyon, Kontrol, Anne-Baba Bilgisi, Özerklik ve Değişmezlik şekilsel, metrik ve skalar değişmezliği açısından modele uyum sağlamış ve uyum iyiliği indeksleri açısından kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu belirlenmiştir (RMSEA<0.08, CFI>0.90, TLI>0.90; $0.01 \leq \Delta CFI \leq 0.01$ ve $-0.01 \leq \Delta TLI \leq 0.01$) (Tablo 2). Bu nedenle bu altı ölçek anne-baba cinsiyet

değişmezliği kapsamında tüm ölçme değişmezliklerini özgün ölçekte olduğu gibi kabul edilebilir bir şekilde göstermiştir. Özgün ölçekte de bu ölçeklerde değişmezlik bulunmuştur. Bu çalışmada sadece Kontrol ölçeğinde anne-babanın cinsiyetinde değişmezlik bulunmamıştır. Bu açıdan analizde 21. madde serbest bırakılmış ve analizler tekrar edilmiştir. Bu şekilde Kontrol alt boyutunda da değişmezliğin sağlandığı görülmüştür (RMSEA<0.08, CFI>0.90, TLI>0.90; $0.01 \leq \Delta CFI \leq 0.01$ ve $-0.01 \leq \Delta TLI \leq 0.01$). Tablo 3'te anne-baba cinsiyet değişmezliğine ilişkin iyilik uyum indeksleri ve ki-kare değerleri sunulmuştur.

Tablo 4. Ölçeklere ve ölçeğin tümüne ilişkin Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları

	Cronbach alfa	Standardize edilmiş Cronbach alfa değerleri	Madde sayısı
Pozitifliğin bedeli	0.60	0.61	4
Öfkenin değeri	0.65	0.66	6
Manipülasyon	0.61	0.60	4
Kontrol	0.67	0.68	5
Anne-baba bilgisi	0.71	0.72	3
Özerklik	0.65	0.65	7
Değişmezlik	0.62	0.63	4
Ölçeğin tümü	0.78	0.77	33

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Ölçeğin güvenilirliği

İç tutarlılık güvenilirliği: Ölçeğin güvenilirliğini incelemek için Cronbach alfa ve test-tekrar test güvenilirliğine ilişkin analizler yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı sırasıyla pozitifliğin bedeli için 0.60, öfkenin değeri için 0.65, kontrol için 0.67, anne-baba bilgisi için 0.71, özerklik için 0.65, değişmezlik için 0.62 olarak bulunmuştur. Tüm ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0.78 olarak bulunmuştur (Tablo 4). Bu değerler dikkate alındığında, alt ölçeklerin ve

tüm ölçeğin iç tutarlılığının kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu söylenebilir.⁴⁷

Test-tekrar test güvenilirliği: Test-tekrar test güvenilirliği için ölçek 37 katılımcıya üç hafta ara ile uygulanmış ve elde edilen veriler üzerinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı pozitifliğin bedeli ölçeği için 0.83, öfkenin değeri ölçeği için 0.62, manipülasyon ölçeği için 0.69, kontrol ölçeği için 0.67, anne-baba bilgisi ölçeği için 0.66, özerklik ölçeği

Tablo 5. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği analizi sonuçları

Ölçek	Sayı	Test-tekrar test korelasyonu	p
Pozitifliğin bedeli	37	0.833	<0.01
Öfkenin değeri	37	0.624	<0.01
Manipülasyon	37	0.690	<0.01
Kontrol	37	0.674	<0.01
Anne-baba bilgisi	37	0.664	<0.01
Özerklik	37	0.594	<0.01
Değişmezlik	37	0.647	<0.01

için 0.59, değişmezlik ölçeği için 0.65 olarak bulunmuştur (Tablo 5).

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki araştırmacılara ve literatüre anne-babaların çocuklarının duygularına yönelik inanışlarını değerlendiren bir ölçme aracı kazandırmaktır. Bu amaçla Halberstadt ve arkadaşlarının³ geliştirdiği ABÇDİÖ'nün Türk ailelerinde kullanımının uygunluğuna bir dizi geçerlilik ve güvenilirlik analizi ile bakılmış ve Türkçeye uyarlaması yapılmıştır. DFA sonuçları incelendiğinde özgün ölçekteki faktör yapısının bu çalışmada da doğrulandığı görülmüştür. Ölçeğin güvenilirlik çalışması için iç tutarlılık katsayısına ve test-tekrar test yöntemi yoluyla kararlılığına bakılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar, alt ölçeklerin iç tutarlılığının ve test-tekrar test korelasyonlarının yeterli ve kabul edilebilir sınırlar içinde olduğunu göstermiştir. Halberstadt ve arkadaşları,³ özgün ölçekte cinsiyete bağlı ölçme değişmezliğini de kanıtlamış ve ölçeğin anneler ve babalar tarafından doldurulabileceğini belirtmiştir. Gruplar arasında anlamlı karşılaştırmalar yapılabilmesi için ölçme değişmezliğinin gerekliliği göz önünde bulundurularak bu çalışmada da anne baba cinsiyetine göre ölçme değişmezliği analizi yapılmış ve özgün ölçek ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır. ABÇDİÖ'nün diğer güçlü yanı, anne-babaların 4-10 yaşları arasındaki çocukların olumlu ve olumsuz duygularına ilişkin inanışlarını ölçmesidir. Uygulanmasının kısa ve puanlanmasının güvenilir olması ölçeğin kullanılabilirliğini artırmaktadır. Bu nedenle araştırmacılar tarafından bu ölçme aracının anne-babaların çocukların duygularına yönelik inanışlarını ölçmek amacıyla yapılacak çalışmalarda kullanı-

labileceği düşünülmektedir. Ölçeğin çocukların duygularının değeri ve bedeli, aile içinde duygunun rolü, çocukların duygusal yetenekleri ve duygusal yaşantıların değişmezliğini ölçmek için Türk kültüründe kullanılmasının uygun olduğu söylenebilir. Ölçek çocukların iyilik hali ve sosyal duygusal gelişim alanlarına odaklanan klinik, gelişimsel araştırmalarında kullanılabileceği gibi, aile sistemlerini araştıran çalışmalarda da kullanılabilir, anne-babalık ve duygu sosyalizasyonuna güçlü katkılar sağlayabilir. Ayrıca bu ölçek anne-baba duygu sosyalizasyonu davranışlarının çocukların davranışlarını nasıl etkileyeceğine ilişkin daha özel ve incelikli bir anlayış ortaya koymaya da yardımcı olacaktır.

Çalışmanın verilerinin toplandığı anne babalara ulaşılrken herhangi bir sosyodemografik özelliğe (alt-orta-üst sosyoekonomik düzey gibi) veya özel bir gruba göre seçim yapılmamıştır. Sadece gönüllülük temeline dayalı olarak ölçme aracını dolduran ve aracı yanıtlarken eksik veri bırakmayan bireylerin verileri kullanılmıştır. Bu nedenle çalışma sonuçlarını etkileyecek herhangi özel bir durum söz konusu değildir ve ölçek herhangi sosyodemografik gruba bağlı kalmadan tüm anne-babalar için geçerlidir.

Bu çalışmanın sınırlılığı kapsamında, özgün ölçekte olduğu gibi ölçeğin bütünüyle kullanılmasının yanı sıra, ayrı ayrı kullanılmak istenmesi durumunda, ölçeğin bütününden bağımsız bir şekilde tekrar geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması gerektiği belirtilebilir. Anne-babaların çocukların duygularına yönelik inanışlarının psikometrik özelliklerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışma, yalnız Aksaray il merkezinde yaşayan anne-babalarla yapılmıştır. Bu çalışmanın bir sınırlılığı olarak kabul edilebilir.

Yazarların katkıları: Y.Y.: Konunun belirlenmesi, literatür taraması, planlama, araştırmanın yürütülmesi, istatistik, makalenin yazılması; Z.K.: Konunun belirlenmesi, literatür taraması, planlama, araştırmanın yürütülmesi, makalenin yazılması.

KAYNAKLAR

1. Mayr E. *The growth of biological thought*. Cambridge, MA: Harvard University, 1982.
2. Halberstadt, AG, Thompson JA, Parker AE, Dunsmore JC. Parents' emotion-related beliefs and behaviors in relation to children's coping with the 11 September 2001 terrorist attacks. *Infant and Child Development* 2008; 17:557-580.
3. Chan SM. Links between Chinese mothers' parental beliefs and responses to children's expression of negative emotions. *Early Childhood Development and Care* 2011; 182(6):723-739.
4. Kitzmann K, Howard KM. Emotion socialization by early childhood educators: Conceptual models from psychology. *Asia-Pacific Journal of Research* 2011; 5(1):23-44.
5. Dix T. The affective organization of parenting: Adaptive and maladaptive processes. *Psychol Bull* 1991; 110:3-25.

6. Wong MS, Diener M, Isabella RA. Parents' emotion related beliefs and behaviors and child grade: Associations with children's perceptions of peer competence. *Journal of Applied Developmental Psychology* 2008; 29:175-186.
7. Wong MS, McElwain NL, Halberstadt AG. Parent, family, and child characteristics: Associations with mother- and father-reported emotion socialization practices. *J Fam Psychol* 2009; 23:452-463.
8. Leekers EM. Predictors of maternal sensitivity to infant distress. *Parenting: Science and Practice* 2010; 10:219-239.
9. Baumrind D. Effects of authoritarian parental control on child behavior. *Child Development* 1968; 37:887-907.
10. Dunsmore JC, Her P, Halberstadt AG, Perez-Rivera MB. Parents' beliefs about emotions and children's recognition of parents' emotions. *J Non-verbal Behav* 2009; 33(2):121-140.
11. Dunsmore JC, Karn MA. Mothers' beliefs about feelings and children's emotional understanding. *Early Education and Development* 2001; 12:117-138.
12. Dunsmore JC, Karn MA. The influence of peer relationships and maternal socialization on kindergartners' developing emotion knowledge. *Early Education and Development* 2004; 15:39-56.
13. Ramsden SR, Hubbard JA. Family expressiveness and parental emotion coaching: Their role in children's emotion regulation and aggression. *J Abnorm Child Psychol* 2002; 30:657-667.
14. Gottman JM, Katz LF, Hooven C. *Meta-emotion: How families communicate emotionally*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 1997.
15. Katz LF, Hunter EC. Maternal meta-emotion philosophy and adolescent depressive symptomatology. *Social Development* 2007; 16:343-360.
16. Halberstadt AG, Dunsmore JD, McElwain NM, Eaton KL, McCool A. *Beliefs about Negative Feelings*. Unpublished Questionnaire, North Carolina State University, 2001.
17. Nelson J, O'Brien M, Calkins SD, Leerkes EM, Marcovitch S. Maternal expressive style and children's emotional development. *Infant Child Dev* 2012; 21:267-286.
18. Fredrickson BL. The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *Am Psychol* 2001; 56:218-226.
19. Parker AE, Halberstadt AG, Dunsmore JC, Townley GE, Bryant A, Thompson JA, Beale KS. 'Emotions are a window into one's heart': A qualitative analysis of parental beliefs about children's emotions across three ethnic groups. *Monographs of the Society for Research in Child Development* 2012; 77:1-144.
20. Halberstadt AG, Dunsmore JC, Bryant AJ, Parker AE, Beale KS, Thompson JA. Development and Validation of the Parents' Beliefs about Children's Emotions Questionnaire. *Psychol Assess* 2013; 25(4):1195-1210.
21. Rydell A, Berlin L, Bohlin G. Emotionality, emotion regulation and adaptation among 5- to 8-year old children. *Emotion* 2003; 3:30-47.
22. Yap MB, Allen NB, Ladouceur CD. Maternal socialization of positive affect: The impact of invalidation adolescent emotion regulation and depressive symptomology. *Child Dev* 2008; 79:1415-1431.
23. Shortt JW, Stoolmiller M, Smith-Shine JN, Eddy JM, Sheeber L. Maternal emotion coaching, adolescent anger regulation, and siblings' externalizing symptoms. *J Child Psychol Psychiatry* 2010; 51:799-808.
24. Bowie BH. Emotion regulation related to children's future externalizing and internalizing behaviors. *J Child Adolesc Psychiatr Nurs* 2010; 23(2):74-83.
25. Dishion TJ, Patterson GR. The development and ecology of antisocial behavior in children and adolescents. *DJ Cohen, D Cicchetti (Eds.), Developmental Psychopathology*, Hoboken, NJ: Wiley, 2006, p.503-541.
26. Fabes RA, Poulin R, Eisenberg N, Madden-Derdich DA. The coping with children's negative emotions Scale (CCNES): Psychometric Properties and Relations with Children's emotional competence. *Marriage and Family Review* 2002; 34:285-310.
27. Stelter RL, Halberstadt AG. The interplay between parental beliefs about children's emotions and parental stress impacts children's attachment security. *Infant Child Dev* 2011; 20(3):272-284.
28. McElwain NL, Booth-LaForce C. Maternal sensitivity to distress and nondistress as predictors of infant-mother attachment security. *J Fam Psychol* 2006; 20:247-255.
29. Shumow L, Lomax R. Parental efficacy: Predictor of parenting behavior and adolescent outcomes. *Parenting: Science and Practice* 2002; 2:127-150.
30. Moss E, Cyr C, Dubois-Comtois K. Attachment at early school-age and developmental risk: Examining family contexts and behavior problems of controlling-caregiving, controlling-punitive and behaviorally-disorganized children. *Dev Psychol* 2004; 40:519-532.
31. Moss E, Cyr C, Bureau JF, Tarabulsy GM, Dubois-Comtois K. Stability of attachment between pre-school and early school-age. *Dev Psychol* 2005; 41:773-783.
32. Supplee LH, Shaw D, Hailstones K, Hartman K. Family and child influences on early academic and emotion regulatory behaviors. *J School Psychol* 2004; 42:221-242.

33. McWayne C, Hampton V, Fantuzzo J, Cohen HL, Sekino YA. Multivariate examination of parent involvement and the social and academic competencies of urban kindergarten children. *Psychology in the Schools* 2004; 41:363-377.
34. Fantuzzo J, McWayne C, Perry MA. Multiple dimensions of family involvement and their relations to behavioral and learning competencies for urban, low-income children. *School Psychology Review* 2004; 33:467-480.
35. Cole PM, Michel M, Teti L O'Donnell. The development of emotion regulation and dysregulation: A clinical perspective. NA Fox (Eds.), *The Development of Emotion Regulation: Biological and Behavioral Considerations. Monographs of the Society for Research in Child Development* (vol.59, nos. 2-3, serial no.240). Chicago: University of Chicago Press, 1994, p.53-72.
36. Thompson, RA, Meyer S. Socialization of emotion regulation in the family. J Gross (Ed.), *Handbook of Emotion Regulation*. New York, NY: Guilford Press, 2007, p.249-268.
37. Shortt JW, Stoolmiller M, Smith-Shine JN., Eddy JM, Sheeber L. Maternal emotion coaching, adolescent anger regulation, and siblings' externalizing symptoms. *J Child Psychol Psychiatry* 2010; 51:799-808.
38. Jöreskog K, Sörbom D. *LISREL 8: Structural Equation Modeling with the SIMPLIS Command Language*. Chicago, IL: Scientific Software International Inc, 1993.
39. Wang WL, Lee HL, Fetzer SJ. Challenges and strategies of instrument translation. *West J Nurs Res* 2006; 28(3):310-321.
40. van Widenfelt, BM, Treffers, PDA, de Beurs E, Siebelink BM, Koudijs E. Translation and Cross-cultural adaptation of assessment instruments used in psychological research with children and families. *Clin Child Fam Psychol Rev* 2005; 8(2):135-147.
41. Field A. *Discovering Statistics using SPSS for Windows*. London-Thousand Oaks-New Delhi: Sage Publications, 2009.
42. Brown TA. *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York: Guilford Press, 2006
43. Çokluk Ö, Şekercioğlu G, Büyüköztürk Ş. *Sosyal bilimler için çok değişkenli SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2012.
44. Vandenberg RJ, Lance CE. A review and synthesis of the measurement invariance literature: Suggestions, practices, and recommendations for organizational research. *Organizational Research Methods* 2000; 3:4-70.
45. Byrne BM, Watkins D. The issue of measurement equivalence revisited. *Journal of Cross-cultural Psychology* 2003; 34: 155-175.
46. Cheung GW, Rensvold RB. Evaluating goodness-of-fit indexes for testing measurement invariance. *Structural Equation Modeling* 2002; 9(2):233-255.
47. De Vellis RR. *Scale development: Theory and applications*. Thousand Oaks, CA: Sage, 1991.